

Nasilje nad ženama sa invaliditetom

UVOD

Kod nas se malo ili gotovo nikako ne govori o nasilju nad ženama s invaliditetom. Ili je društvo potpuno neosjetljivo na ovaj problem, ili problem nepostoji. Ideja za ovu publikaciju došla je od žena s invaliditetom. Mnoge nisu ni svjesne da njihovi najbliži i neodgovorno osoblje u institucijama provode različite forme nasilja nad njima.

Nasilje nije lako iskorijeniti, ali kad se žene s invaliditetom dovoljno osnaže mogu doprinijeti njegovom suzbijanju.

Publikacija „Nasilje nad ženama s invaliditetom“ sadrži korisne informacije o vrstama nasilja, kako ga prepoznati i kako se zaštititi. Uključuje i iskustva žrtava nasilja. Namijenjena je ženama s invaliditetom, kao i predstavnicima organizacija koje se bave ženskim ljudskim pravima i prevencijom nasilja nad ženama.

1. PORTRET ŽENE S INVALIDITETOM

Invalidnost je pitanje od društvene važnosti, poznata je činjenica da je broj osoba s invaliditetom u porastu. Cijeni se da 10% stanovništva Evrope ima neku vrstu invaliditeta. Prema međunarodnim istraživanjima (PNUD 1992) u zemljama u razvoju ih je 20%.

Uprkos činjenici da je broj osoba s invaliditetom tako velik, u mnogim poljima tretirani su kao „nevidljivi građani“.

Kad su žene u pitanju, „nevidljivost“ je još veća, u svijetu ima 250 miliona žena s nekom vrstom invaliditeta.

Predstavljaju dio dvije ugrožene manjinske grupe (osobe s invaliditetom i žene), suočene su s dvostrukom diskriminacijom i različitim preprekama koje im otežavaju postizanje svakodnevnih ciljeva.

Veća stopa nezaposlenosti, manje plaće, neobrazovanost, ograničen pristup programima i uslugama namijenjenim ženama, i veći rizik izloženosti fizičkom ili seksualnom nasilju samo su neki od socijalnih aspekata s kojima se žene sa senzornim, fizičkim i mentalnim invaliditetom moraju suočiti.

Diskriminacija utiče na obrazovanje, zapošljavanje, brak, porodicu, ekonomski status i rehabilitaciju.

Obrazovanje

Mnoge žene s invaliditetom lišene su građanskih prava, i na taj način društvo je lišeno njihovih sposobnosti i znanja, kada zabranjuje ili ograničava njihov pristup obrazovanju.

Zbog tradicionalnih stavova o ulozi žene, teže je uvjeriti društvo, a da ne govorimo o porodicama, da njihove kćeri s invaliditetom moraju biti obuhvaćene obrazovanjem.

U mnogim društvima smatra se da ženama nije potrebno obrazovanje, a ako su s invaliditetom, porodice ih ne ohrabruju da se uključe u sistem obrazovanja, što ima za posljedicu veću stopu nepismenosti žena s invaliditetom u odnosu na muškarce s invaliditetom.

Zapošljavanje

Očigledno je da nedostatak obrazovanja i stručnosti šanse žena s invaliditetom da zarade novac ili poboljšaju svoj položaj čine gotovo ravnim nuli.

Očekivanja u pogledu profesionalnih mogućnosti žena s invaliditetom nisu velika. One koje su zaposlene nisu dovoljno plaćene.

Zdravlje

Žene s invaliditetom su među grupama koje najčešće koriste zdravstvene usluge.

Različite barijere otežavaju pristup kontroli rađanja i planiranju porodice kao što su fizičke barijere, barijere u komunikaciji i tako dalje.

U bolnicama se žene s invaliditetom koriste kao model za obuku doktora a ne pita ih se za dozvolu.

Brak i porodica

Većina žena s invaliditetom izložena je diskriminaciji jer se o njima sudi na osnovu fizičkog izgleda a ne ljudskih vrijednosti.

Žene s invaliditetom ne zadovoljavaju postavljene standarde, a njihova seksualnost gotovo i nije prepoznata. Mogućnost da ih se smatra aseksualnim, i stoga lišenim prava na zasnivanje porodice, rađanje, usvajanje i vođenje domaćinstva, direktno je proporcionalna evidentnosti invalidnosti.

Stalne su debate o ulozi žene i žene s invaliditetom. Dok društvo žene bez invaliditeta potiče na materinstvo, ženama s invaliditetom zabranjuje se da imaju djecu, a u mnogim slučajevima vrši se prisilna sterilizacija, abortus i osporavanje usvajanja što se opravdava ne vođenje brige.

2. SAMOPERCEPCIJA I SOCIJALNA SLIKA

Za razumijevanje nasilja nad ženama s invaliditetom ključna je predstava koju društvo ima o njima, kao i kako one doživljavaju sebe. Nivo ličnog zadovoljstva žene u mnogome ovisi od toga kako se uklapa u sliku koju je društvo stvorilo o ženskom tijelu. Neprihvatljivo je biti debeo ili imati višak kilograma, dok se mršavost povezuje s uspjehom. Ali, za mnoge žene, to je nemoguće postići. Pored fizičkih kvaliteta, moramo dodati i druge karakteristike kulturalno prihvaćene kao ideal žene što je rijetkost kod žena s invaliditetom, ili kod onih koje su imale druga iskustva ili se izgledom ne uklapaju, što ih isključuje iz ostatka grupe. Ideali ljepote koje je definirala dominantna kultura pokazuju se u javnosti i tumače kao društveno poželjni. Poruka je jasna; „Naša tijela su nepoželjna i neprihvatljiva“.

Ideal je biti bez invaliditeta i potreba za savršenim tijelom. Znamo šta je poželjno na ženskom tijelu i pravimo usporedbu. Invaliditet se smatra „nedostatkom“ i daleko je od ideala. Ove poruke su se udomaćile, pravi se usporedba između standarda ljepote i slike koju ove žene imaju o sebi, što će vjerovatno dovesti do smanjenja njihovog samopoštovanja.

Porodica i prijatelji su od početka samopoštovanje dovodili u pitanje ili ga potvrđivali ponekad od djetinjstva. Ovo je početak procesa evaluacije, uspoređivanje tijela i standarda ljepote. U isto vrijeme, kao rezultat percepcije koju drugi imaju o invalidnosti, tradicionalna uloga žena se zanemaruje ili ograničava. Nemogućnost uklapanja u „ljepotu i dobar izgled“ ograničava mogućnosti uspostavljanja intimnih veza, ističe fizičke razlike, i negativno utiče na našu percepciju o vlastitom tijelu.

Žena s invaliditetom vidi svoju invalidnost kao nešto negativno jer joj između ostalog ograničava mogućnost uspostavljanja veza. Pošto ne može zadovoljiti neke standarde i ispuniti predodređene uloge, postaje nevidljiva. Isključene su iz aktivnosti; smatra se da ne mogu biti mlade, majke i žene, ne mogu obavljati poslove u kojima je fizički izgled izložen, i tako dalje. S druge strane, svakodnevnim aktivnostima kao što su učenje, kuhanje, lična higijena i slično. Koje osobe bez invaliditeta smatraju normalnim i rutinskim dat je prevelik značaj, ili je slika neobičnih života iskrivljena.

Nedostatak očekivanja žena s invaliditetom u pogledu ličnog planiranja i nezadovoljavanje karakteristika koje određuju društvenu ulogu zbunjuje druge kada pokušavaju uspostaviti vezu. U mnogim slučajevima ova činjenica dovodi ili do neradog uspostavljanja veze ili stupanje u vezu sa stavom „ne znam šta raditi“ kad se suočim s njihovim ubjeđenjem da su „drukčije“. Ovaj stav generira konfuziju žene s invaliditetom, ili što je još gore, strah, osjećaj nesigurnosti i negativnu samoevaluaciju. Na neki način, percepcija o našem tijelu svjesno ili nesvjesno nam daje ideju, o našim budućim mogućnostima razvoja, s ličnog, socijalnog i ekonomskog aspekta. Postoji veza između tijela i očekivanja ličnog razvoja.

Ovaj aspekt proučavale su feminističke grupe, identificirajući žensko tijelo kao predmet dominacije i zadovoljstva za muškarca, što obilježava životna očekivanja i veze žene. Na taj način, slika koju žena ima o svom tijelu može biti iskrivljena. Učili su nas da volimo ili mrzimo vlastita očekivanja po osnovu želje i dogovora s drugima. U tom kontekstu naše tijelo postaje element razmjene za koji možemo dobiti bolje uslove, mogućnosti, sigurnost i tako dalje, ili se može dogoditi da se ne uklapa u idealan i prihvatljiv model. Konačno, analize feministica završavaju identifikacijom ponižavanja žene s načinom na koji se njihovo tijelo vidi kao objekt.

Ovi zaključci se ne odnose na žene s invaliditetom jer se one teško mogu smatrati „ženama“. Njihovo tijelo također postaje predmetom dominacije, ali u drugom kontekstu. Rutinske stvari kao što je svlačenje, mogle bi biti erotične i senzualne, ali postaju neugodne aktivnosti koje izazivaju znatiželju, a za ženu s invaliditetom su nepoželjne.

Mnoge žene s invaliditetom dosta vremena provode gole pred stručnjacima koji brinu o njima. Stručnjaci nikad nisu osjećali potrebu da traže dozvolu za gledanje. U mnogim slučajevima, njihova tijela su bez pristanka prikazana u medicinskim časopisima i video materijalima. Takva vrsta kontrole, sa kojom su suočene od djetinjstva, ostavila je psihološki trag na mnogim ženama, koje smatraju da je njihovo tijelo nepoželjno čak i na bolničkom krevetu. U mnogim slučajevima javlja se potreba za promjenom tijela, promjena može poprimiti različite forme od skrivanja, do estetske transformacije i sakaćenja.

Cilj je jasan; tijelo žene s invaliditetom ne uklapa se u standarde ljepote, nije ni poželjno ni prihvatljivo i mora se naći način da ga se skloni.

Rješenje je općenito traumatično za žene. Kao rezultat, uspostavlja se čvrsta veza između samopercepcije, slike i samopoštovanja.

3. ŠTA PODRAZUMIJEVAMO POD NASILJEM?

Različite institucionalne deklaracije i veliki broj dokumenata smatra nasilje nad ženama zločinom i kršenjem osnovnih ljudskih prava. Organizacije koje se bore protiv torture cijene da su određene vrste nasilja specifične nad ženama. Zasnovane su i uzrokovane nejednakošću između žena i muškaraca.

3.1. NASILJE NAD ŽENAMA

Nasilje nad ženama je prepreka prema jednakosti, razvoju i miru i kršenje ljudskih prava i osnovnih sloboda. Nesposobnost zaštite i promocije prava i sloboda u slučajevima nasilja nad ženama je problem u koji su sve države uključene i koji zahtijeva poduzimanje mjera. Od konferencije u Nairobiju, znanje o uzrocima, posljedicama i intenzitetu nasilja značajno je unaprijeđeno, kao i o mjerama za njegovo okončanje. U svakom društvu, žene i djevojčice su predmet zlostavljanja sa fizičkog, psihološkog, ili seksualnog aspekta, u većoj ili manjoj mjeri, bez obzira na njihov prihod, društvenu klasu ili nivo obrazovanja. Pripadnost nižim klasama i suočavanje s ekonomskim teškoćama može predstavljati razlog za nasilje nad ženama.

Izraz „nasilje nad ženama“ odnosi se na svaki nasilni čin koji ima za posljedicu moguću ili stvarnu fizičku, seksualnu ili psihološku štetu, uključujući prijetnje, prisilu, ili lišavanje slobode u privatnom životu i u javnosti. U svjetlu ove definicije nasilja, nameće se zaključak da se nasiljem ne smatra samo fizička agresija u vidu udaranja ili uboda, već svaki čin kojim se krše ljudska prava.

Razlozi, porijeklo i posljedice

Rodno zasnovano nasilje je lično iskustvo koje se kod velikog broja žena ponavlja tokom života. Nasilje se javlja u različitim oblicima ovisno o kulturi i socijalnom stajalištu. Mnogo je elemenata koji preovladavaju. Događa se kod kuće, u porodičnom krugu, i čine ga najbliži rođaci.

Mješavina tolerancije i privatnosti nasilje nad ženom čini nevidljivim ili teškim za otkrivanje, ako se ne umiješamo u privatne živote ljudi.

Riječ je o činovima nasilja koji u određenim kulturama polaze od sakaćenja spolnih organa, do fizičkog i emocionalnog zlostavljanja i ekonomske eksploatacije u drugim. Sve ovo su vrste nasilja s kojim se žene suočavaju u životu, ali ovo je nažalost samo nekoliko primjera oblika u kojima se nasilje javlja.

3.2. VRSTE NASILJA

Slijedeća klasifikacija vrsta nasilja zasnovana je na deklaracijama u okviru ljudskih prava i nenasilja. Polazeći od tih definicija, vjerujemo da je moguće približavanje situacijama zlostavljanja i nasilja nad ženama s invaliditetom.

Kada pokušavamo klasificirati različite forme koje nasilje nad ženama može poprimiti, trebamo imati na umu dvije vrste nasilja: „aktivno nasilje“ kad osoba koja vrši napad aktivno učestvuje, i „pasivno nasilje“ kad osoba nedjeluje.

Aktivno nasilje

Epicentar aktivnog nasilja je vršenje nasilja nad žrtvom. Ova kategorija formirana je prema drugim kategorijama kao što su: Fizičko, emocionalno, seksualno i ekonomsko nasilje.

Pasivno nasilje

U kategoriju „pasivnog nasilja“ spada:
Fizičko zanemarivanje i
Emocionalno zanemarivanje

3.2.1. **AKTIVNO NASILJE**

Slijedi kratak opis različitih oblika aktivnog nasilja koji se mogu vršiti i nad ženom s invaliditetom u okruženju, kao i načina na koje se vrše.

a. Fizičko nasilje

Svaka direktna ili indirektna aktivnost koja može ugroziti život, skrb ili zdravlje žene s invaliditetom i prouzrokovati bol.

Manifestacije:

- Napad na različite dijelove tijela.
- Neppravilna upotreba lijekova.
- Ograničavanje kretanja.

Znakovi upozorenja:

- Biti na sedativima ili nervozan.
- Motorička disfunkcija do koje nije došlo usljed invalidnosti.
- Znakovi fizičkog nasilja: modrice na zglavcima i člancima, frakture, ugrizi, unutrašnje povrede, opekline, i tako dalje.
- Umanjenje preostalih fizičkih sposobnosti.

b. Emocionalno nasilje:

Model ponašanja koji dovodi do narušavanja emocionalne ravnoteže žene s invaliditetom.

Manifestacije:

- Izolacija, zabranjivanje ili ograničavanje pristupa sredstvima komunikacije (telefon, pošta), informacije i uspostavljanje kontakta s rođacima i susjedima.
- Usmene uvrede, u vidu napada, konstantnih kritika, ismijavanja na račun tijela, kažnjavanje u prisustvu drugih osoba.
- Prezaštićivanje.
- Govorenje, odlučivanje, ili davanje mišljenja u njeno ime.
- Zastrašivanje ili emotivna ucjena.

Znaci upozorenja:

- Depresija.
- Teškoće u komunikaciji i uspostavljanju veza.
- Nesigurnost i nizak nivo samopoštovanja.

c. Seksualno nasilje:

Aktivnosti koje predstavljaju seksualni napad na ženu s invaliditetom, a mogu izazvati fizičke i emocionalne povrede.

Manifestacije:

- Silovanje
 - Seksualno uznemiravanje.
- Znaci upozorenja:
- Povrede genitalija.
 - Strah od povezivanja s određenim osobama.
 - Neželjena trudnoća.
 - Venerične bolesti

.d. Ekonomsko nasilje:

Aktivnosti koje dovode do gubljenja kontrole i prava na imovinu, novac ili porodično naslijeđe. Upotreba slike žene s invaliditetom protiv njene volje, kako bi se zaradio novac za treća lica.

Manifestacije:

- Zloupotreba djevojaka i žena s invaliditetom.
- Zapošljavanje žena s invaliditetom na slabo plaćenim poslovima.
- Ograničavanje pristupa informacijama i upravljanja ličnim finansijama.
- Korištenje novca kao sankcije.
- Porodica osporava pristup eksternim ekonomskim resursima (poslovima, grantovima).

Znaci upozorenja:

- Ovisnost o drugima.
- Mala očekivanja od sebe kao i lične i profesionalne budućnosti.

3.2.2. PASIVNO NASILJE

Izraz „pasivno nasilje“ odnosi se na aktivnosti u kojima nečinjenje ili odbijanje da se nešto uradi može izazvati fizičku ili psihološku štetu.

a. Fizičko zanemarivanje:

Pod tim se podrazumijeva odbijanje održavanja tijela, u pogledu zdravlja, higijene i izgleda.

Manifestacije:

- Nehranjenje.
- Nebriža.
- Zanemarivanje higijenskih mjera.
- Nedostatak nadzora.

Znaci upozorenja:

- Neuhranjenost.
- Često obolijevanje koje nema veze s invaliditetom.
- Neadekvatno odijevanje u pogledu spola, klime, i invaliditeta.
- Prljava odjeća.
- Dugo vremena bez nadzora.
- Ugroženo zdravlje zbog neliječenja.

b. Emocionalno zanemarivanje:

Aktivnosti koje ženi s invaliditetom uskraćuju pažnju i poštovanje.

Manifestacije:

- Ignoriranje njihovog postojanja.
- Neuvažavanje njihovog mišljenja.
- Ako ih se stidite.

Znaci upozorenja:

- Nedostatak interakcije.
- Nema motivacije za lični razvoj.
- Rijetko ili nikako sudjelovanje u porodičnom i društvenom životu.

Zašto žene?

Data su različita objašnjenja zašto su žene češće žrtve nasilja nego muškarci.

Postoje determinirajući elementi kao što je pripadanje razorenim porodicama, nedovoljan razvoj socijalnih i komunikacijskih sposobnosti, nedostatak finansijskih sredstava potrebnih za samostalnost i tako dalje.

Mada se ovi faktori povezuju s ličnim iskustvom maltretiranih žena, oni ne objašnjavaju pozadinu. Maltretiranje je način preuzimanja kontrole nad drugom osobom.

Objašnjenja zbog čega maltretirana žena nastavlja živjeti u istoj kući s napadačem složena su kao i razlozi koji su isprovocirali napade.

Niko neće i ne želi ostati u stanju nasilja. Objašnjenje nalazimo u strahu da će biti progonjena, izgubiti skrbništvo nad djecom, ekonomskoj ovisnosti i tako dalje.

Tri su osnovna razloga zbog kojih žene trpe.

Nedostatak finansijskih sredstava

Većina žena ima djecu koja su finansijski ovisna o njima. Uglavnom su nezaposlene.

Mnoge žene neposjeduju imovinu. Neke nemaju pristup svom novcu ili bankovnom računu. Napuštanje kuće povlači za sobom smanjenje samopoštovanja.

Odgovor institucija je neadekvatan

Mnogi stručnjaci smatraju da je primarni cilj spasiti brak a ne zaustaviti nasilje.

Policija rijetko pruža podršku maltretiranim ženama. Kada je jedna osoba fizički napadnuta, nasilje se više tretira kao „porodična stvar“ a ne kao zločin. Policija čak može pokušati odvratiti žene od podizanja tužbi protiv napadača. Sudije rijetko izriču maksimalne kazne. Blaže kazne su češće. Nema dovoljno sigurnih kuća za zlostavljane žene. Nema prevencije i kapaciteta da se ubijedi napadača da ne ponovi napad.

Tradicionalna vjerovanja:

Mnoge žene smatraju da je razvod neodrživa alternativa.

Mnoge smatraju porodicu s jednim roditeljem neprihvatljivom i da je nasilan otac bolji nego da ga nema. Postoji vjerovanje da je neuspjeh braka neuspjeh žene.

Mnoge žene otuđuju se od porodice i prijatelja zbog ljubomore partnera ili prikrivanja znakova nasilja.

Mnoge pokušavaju opravdati ponašanje napadača faktorima kao što su stres, alkoholizam, problemi na poslu, nezaposlenost i tako dalje.

Mnoge su naučene da njihov identitet ovisi od toga da li je muž na njihovoj strani.

Napadač rijetko konstantno napada ženu. Zna biti dobar kad nije agresivan.

4. NASILJE NAD ŽENAMA S INVALIDITETOM

Društvo žene s invaliditetom smatra nesavršenim, ovisnim i slabim bićima.

Ako tome dodamo tabu o seksualnom nasilju, nalazimo snažne elemente kojima se odobrava napad na žene.

U pokušaju objašnjenja tendencije maltretiranja i zlostavljanja žena s invaliditetom, D. Sobsey (1990) je identificirao različite mitove o osobama koje se ne uklapaju u uzorak "normalnih" bića. Tako mit o "dehumanizaciji" oslikava žene s invaliditetom kao osobe u "vegetativnom" stanju članove nižeg društva. Maltretiranje i zlostavljanje ovih osoba ne smatra se zločinom kojem se daje važnost.

Mit o "propaloj trgovini" usko je povezan s konceptom dehumanizacije po kojem se osobu s invaliditetom smatra robom s greškom. Argumenti kao što je opravdavanje eutanazije ili žrtvovanje ovih bića radi "općeg interesa", zasnovani su na ovom mitu. U tom slučaju, život osobe s invaliditetom nije vrijedan življenja, pa se njegovom ili njenom smrću ništa ne gubi. Manji osjećaj krivice može biti razlog da napadač ili silovatelj biraju žrtvu među njima.

Mit o "neosjetljivosti na bol". Mnoge osobe s emocionalnim ili mentalnim invaliditetom opisane su kao neosjetljive na bol. Iz neobjašnjivog razloga, silovatelj vjeruje da manje osjećaju i razumiju. Naprotiv, istraživanja pokazuju da osobe s invaliditetom doživljavaju veće emocionalne traume u odnosu na druge žrtve (Vernon i Scanlan, 1987).

Mit o "opasnosti osoba s invaliditetom". Osobe s fizičkim, senzornim i mentalnim invaliditetom često se smatraju prijetnjom i opasnim po društvo. Napadač opravdava svoje ponašanje tvrdeći kako on nije taj koji je izveo napad već žrtva.

Mit o "bespomoćnosti". To je percepcija ranjivosti osoba kojima je u svakodnevnom životu potrebna pomoć drugih, element biranja žrtve, koji zlostavljač koristi. To proizilazi iz viktimizacije i pogrešne slike koju društvo stvara o osobama s invaliditetom.

Potrebno je poznavati uslove života žena s invaliditetom da bi se razumio njihov rizik da postanu žrtve nasilja. Treba biti oprezan prilikom navođenja prevalencije nasilja. Prevalenca, faktori rizika i intervencije razlikuju se prema stupnju i vrsti invaliditeta.

Teško je generalizirati statistiku o ženama s invaliditetom kao cjelini. Istraživanja pokazuju da su žene s invaliditetom češće žrtve porodičnog i seksualnog nasilja nego žene bez invaliditeta.

Problem je dugo bio nevidljiv ali je u posljednje vrijeme isplivao na površinu.

Žene s invaliditetom izložene su riziku iz više razloga, koji su povezani sa njihovom ovisnošću, nevidljivošću i nemogućnošću da se brane.

U svakodnevnom životu ovisne o podršci članova porodice, personalnih asistenata, medicinskih sestara, vozača ili drugog personala.

Oni mogu otkriti da je žena bila žrtva nasilja ali mogu biti i nasilnici. Mogu im uskratiti pružanje pomoći u zadovoljavanju svakodnevnih potreba kao što su kupanje, oblačenje I hranjenje ili im onemogućiti korištenje pomagala kolica, štake itd.

Nasilje nad ženama s invaliditetom ne događa se samo kod kuće već I na drugim mjestima. U svakodnevnom životu ovisne su o različitim ljudima.

Mogu imati osobu od povjerenja koja upravlja njihovim finansijama i vodi računa o interesima a često su ovisne o roditeljima, djeci prijateljima i drugim bliskim osobama.

Odnosi se ponekad preklapaju: članovi porodice mogu biti personalni asistenti. Susjedi, saradnici, razredni drugovi, poznanici i drugi mogu igrati više od jedne uloge. Drugim riječima, nasilje se može dogoditi na različitim mjestima: kod kuće, u svakodnevnim aktivnostima, na javnom mjestu i čak on line.

Ima situacija kad je žrtva finansijski ovisna o nasilniku.

Do druge vrste ovisnosti dolazi kada žena zbog prirode invaliditeta ne može komunicirati. Održava kontakt s ljudima oko sebe uz pomoć drugih.

Po najgorem scenariju, nasilnik je jedini koji razumije njen govor.

Žene sa psihološkim invaliditetom često imaju lošije socijalne mreže.

U velikoj mjeri ovisne su o osobama koje brinu o njima. Njihova egzistencija može u potpunosti ovisiti od jedne osobe.

Ženi s intelektualnim invaliditetom može biti teško odbraniti se, postaviti granice i zaštititi integritet jer najčešće nije svjesna da se nasilje događa.

Što je veća ovisnost o drugim osobama, veći je rizik od narušavanja integriteta.

Otkrivanje nasilja u ranoj fazi i ukazivanje na njega od vitalne je važnosti.

Nevidljivost

Nevidljivost može poprimiti formu zločinačkih akata koji su redefinirani kao zanemarivanje ili nedostaci u različitim organizacijama. Pitanje brige u užem smislu zamagljuje pravna i etička pitanja. Teško je otkriti da se zločin dogodio ako žrtva to ne smatra nezakonitim. Ukazivanje na zločin može predstavljati izazov posebno ako se invaliditet žene smatra lakim ili se iz nekih drugih razloga skriva od vanjskog svijeta. Predstavnici pravnog sistema i istraživači mogu imati problema prilikom uspostavljanja kontakta sa ženama sa lakim psihološkim ili intelektualnim invaliditetom.

Nasilje i drugi oblici zlostavljanja žena s invaliditetom u osnovi mogu postati transparentni. Ove žene primarno se identificiraju po invaliditetu umjesto po ženstvenosti i humanosti, kao bezrodna i aseksualna bića. To ima za posljedicu teže otkrivanje seksualnog nasilja čije su žrtve. Njihova seksualnost smatra se tabuom i postoji duboko ukorijenjeno vjerovanje da one nemaju seksualne odnose. Prema svjedočenjima žena s invaliditetom, prvenstveno žena s intelektualnim teškoćama I psiho-socijalnim invaliditetom, mnogim mladim ženama širom Evrope uskraćeno je pravo da zasnuju porodicu kao I na njihov tjelesni integritet, prisilna sterilizacija ili abortus vrši se bez njihovog znanja ili informiranog pristanka. To su akti neprihvatljivog nasilja, I kršenja osnovnih ljudskih prava I sloboda žena I djevojaka s invaliditetom.

4.1. NASILJE U INTIMNIM VEZAMA

I žene i muškarci su žrtve nasilja ali na različite načine. Mada žrtve u intimnim vezama mogu biti i drugog spola, preovladavaju žene, dok su počinitelji uglavnom muškarci. Nije nam poznato u kojoj su mjeri muškarci žrtve nasilja u intimnim vezama. Važno je da sve žrtve nasilja dobiju zaštitu i pomoć koja im je potrebna od vlasti i drugih organizacija.

Nasilje muškaraca nad ženama u intimnim vezama smatra se društvenim problemom a ne privatnom stvari. Stoga vlasti i druge organizacije trebaju prihvatiti svoju odgovornost i poduzeti mjere kako da se na najbolji mogući način nose sa problemom.

Pored toga što narušava mentalno i fizičko zdravlje žrtava, ima i pravne reperkusije. Može se smatrati važnim pitanjem za zdravlje i izvorom socijalnih problema. Nasilje također može dovesti do izolacije, nezaposlenosti, finansijskih problema i drugih socijalnih reperkusija po žrtvu.

Nasilje se također može smatrati pitanjem jednakosti spolova, kao i sredstvom za sprečavanje ostvarivanja ljudskih prava i osnovnih sloboda žena.

Teško je utvrditi obim nasilja u intimnim vezama. Informacije se mogu dobiti iz statistike o zločinima, zdravstvenih institucija, registra uzroka smrti, upitnika sa žrtvama zločina, istraživanja itd. Istraživanja koja se provode na osnovu tih izvora dovode do različitih zaključaka u pogledu obima, prirode i nastanka nasilja u intimnim vezama. Rezultati se razlikuju po dizajnu studije: kontekstu i namjeri, formulaciji pitanja i definiciji nasilja.

Metoda mjerenja također utiče na broj slučajeva u kojima se ne izvještava.

Pitanja o nasilju u intimnim vezama mogu biti vrlo osjetljiva. Neki prekršaji, kao što su seksualni delikti mogu učiniti da se žrtva osjeća postićenom.

Pretpostavlja se da je teže govoriti o nasilju u trenutnoj vezi nego o sličnim aktima koje su počinili bivši partneri.

a. Uzroci nasilja u intimnim vezama

O uzrocima nasilja u intimnim vezama može se raspravljati iz različitih perspektiva:

- Strukturalna, s naglaskom na nejednakost spolova i debalans moći.
- socioekonomska.
- Socio psihološka, s naglaskom na faktore u određenom odnosu.
- Psihološka, s naglaskom na individualne faktore.

Ni nasilnici ni žrtve nisu homogene grupe i ne postoji perspektiva niti faktor koji daje potpuno objašnjenje. Potrebno je analizirati kauzalne i vezane faktore.

Kao i druge žene, i žene s invaliditetom su žrtve u intimnim vezama.

Pored toga, žene s invaliditetom mogu biti ovisne o svojim partnerima.

Partneri mogu brinuti o njima i pružati im potrebnu pomoć u održavanju socijalnih mreža. Partner također može biti zaposlen kao personalni asistent.

Nasilje u intimnim vezama često se ispoljava kao kombinacija različitih akata.

Pored fizičkog nasilja, seksualno nasilje i prijetnje nasiljem može imati psihološke, emocionalne, socijalne, finansijske i materijalne dimenzije.

Žena može biti ismijavana ili predmet ozbiljnih prijetnji, fizičkog nasilja ili silovanja.

Fizičko maltretiranje može imati formu udaranja, držanja, drmanja, paljenja, trovanja, davanja pogrešnih lijekova itd. Još jedna forma zlostavljanja događa se kada se ženi uskraćuje potrebna njega. Naprimjer, može se izostaviti davanje lijekova ili zadovoljavanje neke druge potrebe.

Zbog invaliditeta žena često može biti žrtva prijetnji, uznemiravanja, napada, poruge i ismijavanja. Nasilnik joj može reći da je ružna i da nije ni za šta, da je niko drugi neće i da mu treba biti zahvalna za pažnju koju joj pruža.

Mogu se dati brojni primjeri koji ukazuju kako nasilnici koriste invaliditet da žene učine ovisnijim i slabijim.

-Slijepa žena ostavljena je sama na nepoznatom terenu.

-Muž je odbio tumačiti svojoj gluhoj ženi pa nije znala šta ljudi oko nje govore.

-Njegovatelj je prijetio ženi da će joj uskratiti njegu ako ne udovolji njegovim zahtjevima.

-Muž je izmakao ženi kolica kad je htjela sjesti u njih.

-Ženi sa teškoćama u kretanju sklonjene su štake dok joj je muž otišao od kuće i odnio njen telefon. Pored fizičke boli, žena je bila predmetom poniženja.

Zlostavljanje također može ograničiti slobodu žene i izolirati je od okruženja.

Nasilnik je može zaključati da ne viđa prijatelje i porodicu ili sudjeluje u društvenim aktivnostima. Usamljenost ili nedostatak socijalne mreže može biti faktor koji u najvećoj mjeri doprinosi nemogućnosti žene s invaliditetom da prekine nasilnu vezu.

Zlostavljanje ili narušavanje integriteta žene može biti materijalne ili finansijske prirode. Žene s invaliditetom pričaju o partnerima koji uzimaju njihov novac i prisiljavaju ih da mole za novac kad žele sebi nešto kupiti. Njena ovisnost također može proizilaziti iz naknade koju prima od socijalnog osiguranja i uloge koju igra u kućnim finansijama.

Istraživanja oslikavaju žene s intelektualnim invaliditetom kao posebno otvorene za finansijsko nasilje.

b. Prekidanje veze s nasilnikom

Mnogim ženama teško je prekinuti vezu s nasilnikom. Žena s invaliditetom suočena je sa dodatnim barijerama na tom putu.

Zašto žene ostaju?

Ljudi se često pitaju zašto žena ostaje u vezi u kojoj je ili postoji rizik da postane žrtva prijetnje ili nasilja. Teško je razumjeti zašto mnogim ženama predstavlja problem prekidanje veze s nasilnikom. Istraživači su tražili moguća objašnjenja fenomena. Razlozi su različiti od pojedinca do pojedinca. Česta prepreka je strah da će se nasilje povećati ako ode.

Među razlozima su:

- Finansijski je ovisna o svom partneru.
- Nema kuda.
- Njene religijske i kulturne vrijednosti kažu da porodica treba ostati nedirnuta.
- Smatra da je držanje porodice zajedno najbolje za djecu.
- Ona i njen partner imaju zajedničko starateljstvo nad djecom.
- Slaba je da to napravi zbog stresa.
- Smatra da je njen partner i suviše ovisan o njoj da bi živio bez nje.
- Još voli svog partnera i nada se da će nasilje prestati.
- Plaši se usamljenosti i izolacije
- Nema podrške drugih.

Žena s invaliditetom je često suočena s dodatnim preprekama za prekidanje veze s nasilnikom. Može biti izolirana mada ima porodicu. Ako je nezaposlena, njena perspektiva razlikuje se od perspektive drugih žena.

Nasilje može postati dijelom njenog iskustva kao odrasle osobe ili usljed lošeg tretmana dok je bila dijete pa je odrastala manje svjesna ili je potiskivala bol. Socijalna mreža koja može upozoriti na njenu situaciju ili joj ponuditi podršku veoma je važna.

Ovisnost o praktičnoj pomoći prekidanje veze može učiniti riskantnim.

Plaši se da neće moći dobiti pomoć u budućnosti, ili će nerado pitati rođake za pomoć.

c. Traumatična veza

Pristup razumijevanju okolnosti koje ženi otežavaju ili onemogućuju prekidanje veze s nasilnikom je da to shvati kao traumatičnu vezu koja je kao traka čije su strukture pojedinačna osjećanja: ljubav, strah, mržnja, sažaljenje, želja žene da razumije krivicu svog partnera, ili da se nada kako će se stvari popraviti. Nakon što su prijetnje i napadi postali učestali, ne može jasno vidjeti. Sve što može je tražiti racionalizaciju nadajući se da će vrijeme promijeniti stvari.

d. Osjećaj stida i krivice

U literaturi je navedeno da se žene s invaliditetom ne smatraju ženama zbog invaliditeta. Kao rezultat, osjećaju da se od njih ne očekuje mnogo zbog čega krive sebe. Osjećaj stida zbog invaliditeta može otežati prekidanje veze s nasilnikom. Partner joj može kazati da je niko drugi ne želi, i da je pod sretnom zvijezdom što ga ima.

I stavovi drugih imaju utjecaja. Njeni rođaci mogu doživjeti njenog partnera kao nekoga ko se žrtvuje i ko je nezamjenjiv. Ona postupno može usvojiti tu percepciju i smatrati da mu je na teretu. Osjećaj krivnje i stida sprečava je da govori o svom položaju. Ili se plaši da joj niko neće povjerovati. Ako shvati da je zlostavljana zbog invaliditeta, stid se može povećati.

Partneri zlostavljači su manipulativni: „Trebala bi biti zahvalna što joj poklanjam pažnju“. Mnogi smatraju da ženu s invaliditetom trebaju osloboditi seksualnih

obaveza. Nisu u stanju u njoj prepoznati ljudsko biće.

e Oklijevaju da potraže pomoć

Istraživanje je pokazalo da dvije trećine žena s invaliditetom koje žive ili su živjele s mužem koji ih izlaže nasilju, prijetnjama ili seksualnom zlostavljanju nije potražilo pomoć od socijalnih službi ili drugih organizacija. Mnoge su bile žrtve fizičkog i emocionalnog nasilja. Među razlozima zbog kojih nisu tražile pomoć navele su da zlostavljanje nije bilo tako intenzivno, da im nije bila potrebna pomoć i da su se stidile. Neke su se plašile da će biti okrivljene za zlostavljanje. Druge nisu znale gdje se obratiti ili su ih partneri spriječili. Još jedan od razloga bio je strah od gubitka starateljstva nad djetetom. Ovisnost žene o rođacima zbog njege, podrške i usluga koje joj pružaju navodi se kao razlog zašto zločin ostaje neotkriven. Još jedan negativan faktor je što se osobe s invaliditetom smatraju zaštićenim od nasilja. Vrsta i stupanj invaliditeta također utiču na rizik izloženosti nasilju.

Istraživači sugeriraju da se procesi normalizacije i integracije kojima je posljednjih godina unaprijeđena briga o osobama s invaliditetom mogu povezati sa povećanim rizikom od nasilja i zlostavljanja. Kretanja koja karakterizira moderno društvo predstavljaju rizike od nasilja i zlostavljanja kojih ove osobe nisu svjesne.

Izvršitelj Švedskog vijeća za prevenciju zločina navodi četiri okolnosti koje ženu dovode u veći rizik da postane žrtva nasilja i zlostavljanja:

- Nedostatak, ili neadekvatno seksualno obrazovanje
- Pristup njenom tijelu osobe koja vodi brigu o njoj
- Rizik (posebno ako je u pitanju intelektualni invaliditet) i uvjerenje da treba zadovoljiti potrebe i zahtjeve drugih, posebno ako su uporni i kad im je teško odoljeti i
- Nisko seksualno samopoštovanje.

Žene sa intelektualnim ili psihološkim invaliditetom u većem su riziku da postanu žrtve, posebno seksualnog nasilja.

Šablon je isti kao za žene općenito. Nasilje često vrši partner žrtve.

Mnoge žene nisu u stanju jasno opisati incident nasilja ili zlostavljanja.

Bakk i Grunewald oslikavaju taj model u Omsorgspoken (knjiga o brizi, strana 267).

Osobe sa lakim intelektualnim teškoćama često ne žele da ih se smatra osobama s invaliditetom. Kao rezultat, može se dogoditi da ih privuku osobe sa socijalnim i emocionalnim problemima.

Više pažnje treba obratiti na seksualno zlostavljanje žena s intelektualnim teškoćama kojima se kao nagrada daje čokolada ili odjevni predmet.

Nasilje može dovesti do samodestruktivnih emocija.

5. KAKO PRUŽITI POMOĆ ŽRTVAMA NASILJA?

Za uspješno pružanje pomoći ženi koja je žrtva nasilja pozitivan stav je od vitalne važnosti. Ako ima invaliditet, osoblje treba biti senzitivno i fleksibilno kako bi se osigurala dobra komunikacija. Različite mjere podrške koje vlasti i zajednica moraju ponuditi trebaju biti dostupne

-Razgovarajte sa ženama

-Poštovanje i razumijevanje su ključni

Volja da vidite, saznate i postavljate pitanja od suštinske je važnosti za otkrivanje da je žena u teškoj situaciji i pronalaženje načina da joj se pomogne. Važno je da se razgovor fokusira na potrebe žene. Njena dob, sposobnost komuniciranja i druge karakteristike mogu odrediti koje će se fraze koristiti prilikom postavljanja pitanja. Ona je u rizičnoj situaciji i može se osjećati slabom. Može brinuti o vlastitoj sigurnosti i sigurnosti svoje djece. Plašit će se da joj se neće vjerovati. Dobar pristup je pitati je šta se dogodilo i dati joj vremena koliko joj je potrebno da odgovori. Neće biti u stanju ispričati sve odjedamput. Stavite joj do znanja da je dobro došla da se vrati i nastavi razgovor. Uspostavljanje povjerenja i spremnost da ispriča cijelu priču može potrajati.

Ako se vratila partneru, svjesno ili nesvjesno ćete upasti u zamku da je kritikujete i preispitujete njenu iskrenost. Možda ima snažna osjećanja prema partneru, i kritiku na njegov račun može doživjeti kao da je sama napadnuta.

Stvorite uslove za razgovor

Komunikacija je fundamentalna za susret. Sa ženama žrtvama nasilja važno je započeti razgovor koji će ih opustiti dok ne odluče govoriti o svojoj situaciji i potražiti pomoć.

Ženi se mora dati prostor da govori o svojim iskustvima. Ako ima invaliditet koji joj otežava komunikaciju, stručnjak mora biti senzitivn i voljan da prilagodi format konverzacije.

Možda nije u stanju ponuditi povezanu priču. Ako se izabere mirno mjesto stvari se mogu olakšati, ako joj se da vremena koliko joj je potrebno, ako joj se omogućí pristup pomagalicima za komunikaciju na koja je navikla, i ako se pitanja prilagode njenim sposobnostima.

Kako otkriti i pitati o nasilju?

Stručnjaci koji pomažu ženama s invaliditetom trebaju biti u stanju prepoznati znakove nasilja. Za njih je također važno razmišljanje o vlastitim stavovima i vrijednostima o nasilju.

Neke žrtve nasilja nisu ga svjesne i ne mogu ga povezati sa terminima kao što su napad, zlostavljanje i silovanje. Zato je veoma važno korištenje konkretnih riječi kao što su udaranje, guranje, radio tvom tijelu nešto što nisi željela itd. Fokusanje na njihovu percepciju upotrebom izraza kao što su plašiti se, imati neugodno iskustvo i boljeti takođe je važno.

a. Primjeri direktnih pitanja:

- Da li vas je neko udario ili povrijedio?
- Primijetila sam da imate modrice na ruci; Kako je do toga došlo?
- Da li vam se nešto dogodilo?
- Jeste li se ikada nekoga bojali?
- Osjećate li se sigurnim gdje sada živite?
- Osjećate li se sigurnim sa vašim partnerom?

Za ženu može biti teško govoriti o situaciji u kojoj se nalazi. Stoga je potrebno vrijeme da razgovor započne. Lakše je ako se od početka pokuša napraviti okvir.

Za ženu je lakše kada zna da cijelu priču ne mora ispričati na jednom sastanku. Od velike važnosti je potvrda da je ono što žena kaže važno.

Ženi su ponekad potrebne informacije o različitim opcijama – traženje intervencija putem socijalnih službi, davanje izjave policiji, itd. Ako sama ne može stupiti u kontakt sa navedenim službama, veoma je važno osigurati da dobije potrebnu pomoć.

b. Pitanja o seksualnom nasilju

Pitanja o seksu i seksualnom nasilju teško je postavljati, a još je bolnije odgovarati na njih.

Ali važno je postaviti određena pitanja kako bi se dobila jasna ideja kroz šta je žena prošla.

Među mogućim pitanjima su:

- Da li ste ikad bili prisiljeni na seks protiv vaše volje?
- Da li ste ikad bili prisiljeni na seksualni čin ako ga niste željeli?

Ključna pitanja koja će stručnjaci sebi postaviti

- Šta me je navelo da pomislim da je žena ili da nije bila žrtva nasilja?
 - Kako joj mogu prenijeti svoja zapažanja?
 - Ako postoji razlog za postavljanje pitanja o nasilju, kako to napraviti i na koji način objasniti da to radim?
 - Koja je moja odgovornost zasnovana na zadatku moje organizacije?
 - Trebam li u početku poslužiti kao kontakt između žene i druge organizacije?
- Ako da, koje organizacije?

Osobe sa kojima žena dolazi u kontakt ponekad primjećuju da je bila žrtva nasilja. Međutim, ponekad nema jasnih znakova.

Važno je prikupljati dokaze dok se ne stvori jasna slika kroz šta je žena prošla.

c. Fizičke povrede

Slijedi lista najčešćih povreda i fizičkih simptoma:

- Modrice, crvenilo, rane, ogrebotine, opekline, mjesta gdje je iščupana kosa
- Bolovi (glava, prsa, leđa, trup itd.)
- Odjeća koja je pocijepana ili nedostaje
- Poremećaj spavanja (insomnia, često buđenje, noćne more)
- Poremećaj ishrane (anoreksija, ne jedenje prejedanje)
- Nagon na povraćanje, teškoće pri gutanju
- Vrtoglavica, bolovi u stomaku i drugi psihosomatski simptomi
- Ginekološki bol
- Povrede tokom trudnoće
- Pobačaj

d. Emocionalne reakcije

Nasilje također može dovesti do kratkotrajnih ili dugotrajnih emocionalnih simptoma. Depresija je moguća reakcija ukoliko ste bili žrtva nasilja. Drugi simptomi narušavanja mentalnog zdravlja su nisko samopouzdanje i promjena ličnosti, kao što je povlačenje u sebe ili izolacija. Žena se može ponašati nasilno prema drugima i biti samodestruktivna.

Na nasilje može reagirati izbjegavanjem određenih osoba, mjesta i kontakata.

Među mogućim simptomima su teškoće u učenju i problemi s koncentracijom.

Žena s invaliditetom može izgubiti moć govora koju je ranije imala.

Nasilje može pogoršati mentalno zdravlje. Potreba žene za medicinskom, psihološkom ili psihijatrijskom intervencijom zahtijeva saradnju stručnjaka na tom polju.

e. Zloupotreba alkohola i droga

Uzimanje alkohola ili droge može biti indikacija da je žena bila žrtva nasilja.

To može biti način nošenja s teškom situacijom. Određena istraživanja sugeriraju da se zloupotreba droge i alkohola dramatično povećava među ženama žrtvama nasilja. To može biti dobar razlog da nekoga ko je bio žrtva nasilja pitamo o njenim navikama uzimanja droge i alkohola.

7 ASI je alat strukturiranog intervjua koji se koristi u liječenju ovisnosti kako bi se saznalo o sedam područja čovjekovog života: mentalno i fizičko zdravlje, zaposlenost, alkohol i droge, kriminalne aktivnosti i socijalne mreže. Ženama se također postavlja pitanje da li su bile žrtve nasilja.

Pristupačnost preduvjet za pružanje pomoći

Pristupačnost je fundamentalna za osiguravanje da žene s invaliditetom žrtve nasilja dobiju podršku i pomoć koja im je potrebna. Kancelarije u centrima za socijalni rad i domovi zdravlja moraju biti pristupačni kako bi žene mogle saznati koje intervencije su na raspolaganju, imati priliku razgovarati o svom položaju i dobiti sklonište ako je potrebno.

Ženama koje su bile žrtve nasilja potrebne su informacije o oblicima podrške i pomoći koji su na raspolaganju. Da bi informacije bile pristupačne svima, jezik mora biti jednostavan i jasan i položaj mora biti takav da svi čitatelji shvate materijal. Također mora biti pristupačan u alternativnim formatima kao što su lako čitanje, DAISY (vrsta MP3), znakovni jezik, brajevo pismo i microsoft word.

Pristupačnost podrazumijeva i pitanje izbora komunikacije – mogućnost da se vlasti ili organizaciju kontaktira putem e-maila, poruke ili web stranice. Stručnjaci također moraju znati kako radi tekst i video telefonija.

Opcije alternativne komunikacije moraju biti na raspolaganju i dok sjedite i razgovarate sa ženama.

Pristupačnost zgrade odnosi se na mogućnost da se uđe, kreće po unutrašnjosti i izađe.

6. POLITIKE BORBE PROTIV NASILJA NAD ŽENAMA

Važno je imati na umu izjave Ujedinjenih Naroda o univerzalnim pravima, kako bi se dokazalo da su akti nasilja nad ženama s invaliditetom kršenje principa sadržanih u tim izjavama

Ova međunarodna organizacija je 1975. godine pokušala privući pažnju na ozbiljnost problema rodno zasnovanog nasilja; Ustvari, UN su ga proglasile kršenjem prava žena. 1993., Generalna Skupština Ujedinjenih Naroda usvojila je Deklaraciju o eliminaciji nasilja nad ženama, gdje je nasilje jasno okvalificirano kao kršenje ljudskih prava. UN definiraju nasilje nad ženama kao:

“Svaki akt rodno zasnovanog nasilja koji ima za posljedicu, ili postoji vjerovatnoća da će rezultirati, fizičkom, seksualnom ili psihološkom štetom ili patnjom žene, uključujući prijetnje takvim aktima, prisilu ili lišavanje slobode, u privatnom životu ili u javnosti”.

U Rezoluciji Komisije za ljudska prava “Eliminacija nasilja nad ženama (97 / 44) posebno je naglašena osjetljivost manjinskih grupa na nasilje.

U rezoluciji stoji da su “Određene grupe žena, kao što su one koje pripadaju manjinskim grupama, izbjeglicama, starosjediocima i ženama s invaliditetom posebno osjetljive na nasilje”. Dodajući kako je potrebno: “Da vlade ženama s invaliditetom garantiraju pristup informacijama i uslugama koje se odnose na nasilje nad ženama”.

U UN Standardnim Pravilima za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom (Generalna Skupština UN, 1993), u Pravilu 9 – Porodični život I integritet pojedinca stoji:

“Osobe s invaliditetom I njihove porodice trebale bi biti obaviještene o poduzimanju mjera protiv seksualnog I drugih oblika nasilja. Osobe s invaliditetom posebno su osjetljive na nasilje, u porodici, zajednici I institucijama, I potrebno ih je educirati kako izbjeći nasilje, prepoznati kad se nasilje dogodilo I izvijestiti o takvim aktima”.

U istom dokumentu, Pravilo 15 Stav 2 insistira se na:

“Potrebno je poduzeti zakonske mjere za ukidanje stanja koja negativno utiču na život osoba s invaliditetom, uključujući uznemiravanje I viktimizaciju”.

U definiciju nasilja uključene su aktivnosti koje podrazumijevaju kršenje ljudskih prava. Prema današnjim koncepcijama nasilja žena s invaliditetom finansiraju se rodno osjetljive politike I programi intervencije.

Međutim, to nije bilo tako, kad je tumačenje kršenja ljudskih prava na međunarodnom nivou bilo ograničenije, a nisu se tražile intervencije vlada.

Odgovornost vlada za prevenciju nasilja u privatnim krugovima građana doprinijela je njegovanju ideje da kršenje ljudskih prava u tom ambijentu mora biti kažnjivo.

U evropskoj sferi, o problemu nasilja nad ženama prvi put se raspravljalo u Evropskom Parlamentu 1986., s naglaskom na seksualno nasilje I nasilje u privatnim krugovima.

1997., usvojena je Rezolucija A4-0250/97, koja upućuje na evropsku kampanju netolerancije prema nasilju nad ženama. Prema ovoj rezoluciji, nasilje muškaraca nad ženama kod kuće, u društvu, na radnom mjestu, uključuje maltretiranje kao I fizičku I mentalnu agresiju na njih.

Na osnovu Članova 1, 3 I 5 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, svaki oblik nasilja nad ženama koji predstavlja opasnost po njihov život, ličnu sigurnost, ili oblik torture okrutan, nehuman ili degradirajući tretman, u suprotnosti je s principima ove deklaracije.

Slijedom toga, države koje neprimijene adekvatne politike za sprečavanje I kažnjavanje nasilja nad ženama ne ispunjavaju međunarodne obaveze prema ovoj deklaraciji.

S druge strane, Odbor ministara Vijeća Evrope je 1990. obavijestio države članice o Rezoluciji 2, koja daje preporuke za socijalne mjere protiv “nasilja u porodici”.

Evropska Komisija jednakost između žena I muškaraca smatra osnovnim principom za demokratske sisteme I poštivanje pojedinca.

Da bi pretočila ove principe u praksu, komisija je od 1980. razvijala određene programe, pokušavajući stimilirati države članice na promociju akcija na njihovom osnaživanju.

1994. godine pokrenut je četvrti Program akcije jednakosti između žena I muškaraca koji je u okviru politike I aktivnosti Komisije uključivao ove principe.

Evropska konferencija o jednakosti muškaraca I žena, koju je Vijeće Evrope organiziralo u Rimu (1993. I Svjetska konferencija o ljudskim pravima održana u Beču 1993. insistirali su na činjenici da ljudska prava vode porijeklo od dostojanstva I vrijednosti ljudskog bića, I stoga prava bića, u ovom slučaju žena ne mogu biti odvojena. Svaki vid prinude I seksualne eksploatacije žena je kršenje I atak na prava.

Očigledno je da je situacija međunarodno prepoznata, I od javnih institucija I društva općenito traži se da preuzmu aktivnu ulogu u prevenciji I eliminaciji nasilja.

Međutim, nema referenci na nasilje nad ženama s invaliditetom. S druge strane, asocijacije organizacija osoba s invaliditetom naglašavaju njegov značaj.

“Manifesto žena s invaliditetom u Evropi” (Evropski forum osoba s invaliditetom, 1998) potvrđuje postojanje nasilja nad ženama s invaliditetom:

“Nasilje nad djevojčicama I ženama je veliki problem I statistika pokazuje da su djevojčice I žene žrtve nasilja vjerovatno zbog ranjivosti”. Ovo je referentni dokument za kreiranje opće politike koji sadrži brojne principe I prijedloge uključujući eliminaciju svih oblika nasilja.

Pravo djevojčica I žena s invaliditetom da žive bez nasilja trebalo bi biti prepoznato. Osobama s invaliditetom mora se dati garancija zaštite od fizičkog I seksualnog nasilja. To je veoma važno posebno za žene s invaliditetom koje moraju ostati u bolnicama I drugim institucijama za rehabilitaciju kao I za žene koje se ne mogu same zastupati.

UN Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom (Član.6)

1. Države potpisnice priznaju da su žene i djevojke sa invaliditetom izložene višestrukoj diskriminaciji, te će u tom smislu preduzeti mjere kako bi im se osiguralo puno i ravnopravno uživanje svih njihovih ljudskih prava i osnovnih sloboda.

2. Države potpisnice poduzet će sve odgovarajuće mjere kako bi osigurale puni razvoj, napredak i jačanje položaja žena u cilju garantovanja korištenja i uživanja ljudskih prava i osnovnih sloboda navedenih u ovoj Konvenciji.

U Bosni I Hercegovini usvojeni su zakoni o zaštiti od nasilja u porodici na entitetskom nivou. Međutim, zakoni se ne provode u praksi I stanje ženskih ljudskih prava daleko je od zadovoljavajućeg. Žene nisu uključene u ustavne promjene, nedovoljno su zastupljene u vlasti, njihova stopa nezaposlenosti daleko je veća u odnosu na muškarce I tako dalje. Tradicionalni, stereotipni I patrijarhalni obrasci često su glavna prepreka u ostvarivanju suštinske rodne ravnopravnosti. Nasilje nad ženama I djevojčicama najčešće se ne prijavljuje I događa se daleko od očiju javnosti. Građani su obavezni nasilje prijaviti centru za socijalni rad. Nedovoljno je sigurnih kuća za žene žrtve nasilja.

Nasilje nad ženama I djevojčicama s invaliditetom u Bosni I Hercegovini je tabu tema. Rijetka su provedena istraživanja I na malom uzorku pa se o razmjerama može samo nagađati. Kazne za nasilnike su I suviše blage. Ovisnost o nasilniku jedan je od razloga za neprijavlivanje nasilja.

Sistem besplatne pravne pomoći nije svima jednako dostupan.

Programi za prevenciju nasilja nad ženama I djevojčicama s invaliditetom nisu razvijeni. Organizacije osoba s invaliditetom nemaju dovoljno kapaciteta da se bore za zaštitu od ove pošasti..

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici F BiH

Prema Zakonu o zaštiti nasilja u porodici F BiH (član.6) nasilje u porodici je bilo koje djelo koje nanosi fizičku, psihičku, seksualnu ili ekonomsku štetu ili patnju, kao i prijetnje takvim djelima, ili propuštanje dužnog činjenja i pažnje koje ozbiljno sputavaju članove porodice da uživaju u svojim pravima i slobodama na principu ravnopravnosti u javnoj ili privatnoj sferi života.

Radnje nasilja u porodici, u smislu stava 1. ovog člana, su:

- 1) svaka primjena fizičke sile ili psihičke prinude na fizički ili psihički integritet člana porodice,
- 2) svako postupanje jednog člana porodice koje može prouzrokovati ili izazvati opasnost da će prouzrokovati fizičku ili psihičku bol ili ekonomsku štetu,
- 3) prouzrokovanje straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva člana porodice ucjenom ili drugom prinudom,
- 4) fizički napad člana porodice na drugog člana porodice, bez obzira da li je nastupila fizička povreda ili nije,
- 5) verbalni napad, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrđnim imenima, te drugi načini grubog uznemiravanja člana porodice od drugog člana porodice,
- 5) seksualno uznemiravanje i uznemiravanje drugog člana porodice u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini («Službeni glasnik BiH», broj 16/03),
- 6) uhođenje i svi drugi slični oblici uznemiravanja drugog člana porodice,
- 7) oštećenje ili uništenje zajedničke imovine ili imovine u posjedu ili pokušaj da se to učini,
- 8) propuštanje dužne pažnje, nadzora prema drugom članu porodice ili nepružanje pomoći i zaštite tom članu porodice iako za to postoji obaveza prema zakonu i moralu što može imati za posljedicu ili osjećaj fizičke, psihičke ili ekonomsko-socijalne ugroženosti tog člana porodice.

Prijavlјivanje nasilја u porodici prema Zakonu o zaštiti od nasilја u porodici F.BiH.

Zdravstveni i socijalni radnici, nastavnici, vaspitači, medicinske, obrazovne i druge ustanove i organi, kao i nevladine organizacije, koji u obavljanju svoje dužnosti saznaju za učinjeno nasilје u porodici, dužni su odmah po saznanju prijaviti učinjeno nasilје u porodici nadležnoj policijskoј upravi.

Prijavu iz stava 1. ovog člana dužni su dostaviti i članovi porodice, kao i svaki građanin koji sazna za učinjeno nasilје u porodici, a posebno ako je žrtva nasilја malolјetna osoba. Osobe iz st. 1. i 2. ovog člana su ovlašteni podnosioci zahtјеva za pokretanje prekršajnog postupka.

Osoba koja ne izvrši obavezu prijavljivanja nasilја u porodici čini prekršaj.

Zaštitne mjere:

Učiniocima nasilја u porodici mogu se izreći sljedeće zaštitne mjere:

- 1) udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor,
- 2) zabrana približavanja žrtvi nasilја,
- 3) osiguranje zaštite osobe izložene nasilju,
- 4) zabrana uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju,
- 5) obaveza psihosocijalnog tretmana,
- 6) obavezno liječenje od ovisnosti.

Prekršaj:

Novčanom kaznom u iznosu od 1.000,00 KM do 5.000,00 KM ili kaznom zatvora od najmanje 50 dana kaznit će se za prekršaj službena osoba koja ne prijavi policiji da su učinjene radnje nasilја u porodici iz člana 6. stav 2. ovog Zakona.

VI - ODGOVORNOST ZA NEPOSTUPANJE PO ZAŠTITNIM MJERAMA

Nasilna osoba u porodici dužna je postupiti u skladu sa izrečenom zaštitnom mjerom. Novčanom kaznom u iznosu od 2.000,00 KM do 10.000,00 KM kaznit će se za prekršaj osoba koja ne postupi prema izrečenoј zaštitnoj mjeri.

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske.

(1) Nasilje u porodici, u smislu ovog zakona, predstavlja svaka radnja nasilja člana porodice ili porodične zajednice kojom se ugrožava spokojstvo, psihički, tjelesni, seksualni ili

ekonomski integritet drugog člana porodice ili porodične zajednice.

(2) Svaka radnja nasilja, u smislu stava 1. ovog člana, koja ne sadrži obilježja krivičnog djela, predstavlja prekršaj, a naročito sljedeće radnje:

a) prijetnja nanošenjem tjelesne povrede članu porodice ili njemu bliskom licu,

b) prijetnja oduzimanjem djece ili izbacivanjem iz stana člana porodice,

v) iscrpljivanje radom, izgladnjivanjem, uskraćivanjem sna ili neophodnog odmora članu porodice,

g) vaspitanje djece na način ponižavajućeg postupanja,

d) uskraćivanje sredstava za egzistenciju članu porodice,

đ) uskraćivanje prava na ekonomsku nezavisnost zabranom rada ili držanjem člana porodice u odnosu zavisnosti ili podređenosti, prijetnjom ili nedavanjem sredstava za život ili

drugim oblicima ekonomske dominacije,

e) verbalni napad, psovanje, nazivanje pogrđnim imenom ili vrijeđanje člana porodice na drugi način,

ž) ograničavanje slobode komuniciranja člana porodice sa članovima porodice ili drugim licima,

z) oštećenje, uništenje ili prometovanje zajedničke imovine ili imovine u posjedu, kao i oštećenje ili uništenje imovine u vlasništvu ili u posjedu drugog člana porodice, odnosno

pokušaj da se to učini,

i) uhođenje člana porodice i

j) prouzrokovanje straha, poniženja, osjećaja manje vrijednosti, kao i druge radnje koje ne sadrže obilježja krivičnog djela nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici.

(3) Smatra se da je prekršaj učinjen ako je radnja prekršaja izvršena jednom ili više puta, a određena je trajnim glagolom.

(1) Zaštitu, pomoć i podršku žrtvama nasilja u porodici dužni su pružiti pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova (u daljem tekstu: policija), tužilaštvo, centri za socijalni rad,

odnosno službe socijalne zaštite, zdravstvene i obrazovne ustanove i nadležni sud.

(1) Članovi porodice, subjekti zaštite, kao i zaposleni u obrazovnim, socijalnim i zdravstvenim ustanovama, kao i svaki drugi građanin, dužni su odmah nakon saznanja

da je počinjeno nasilje u porodici ili da postoje osnovi sumnje da je počinjeno nasilje u porodici

prijaviti to policiji.

(2) Nakon prijema prijave da je učinjeno nasilje u porodici, policija je dužna da odmah o tome obavijesti centar za socijalni rad, koji će neposredno pružiti socijalnu zaštitu

i psihosocijalnu pomoć žrtvi, preduzeti druge mjere iz svoje nadležnosti, te o tome sačiniti

službeni izvještaj.

(3) Zdravstvena ustanova omogućit će žrtvi besplatan ljeakarski pregled radi utvrđivanja postojanja povreda fizičkog ili psihičkog integriteta.

(4) O izvršenom nasilju u porodici policija odmah obavještava i nadležnog tužioca i, uz izvještaj, dostavlja prikupljene dokaze i obavještenja o tome.

Zaštitne mjere

1. Zaštitna mjera – udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora.

2. Zaštitna mjera – zabrana približavanja žrtvi.

3. Zaštitna mjera – zabrana uznemiravanja ili uhođenja žrtve.

4. Zaštitna mjera – obavezan psihosocijalni tretman, izriče se učiniocu nasilja, radi otklanjanja uzroka nasilničkog ponašanja i prevaspitanja.

5. Zaštitna mjera – obavezno liječenje od zavisnosti, izriče se učiniocu nasilja koji je nasilje izvršio pod uticajem zavisnosti od alkohola, opojnih droga i drugih psihotropnih

supstanci, a postoji opasnost da zbog te zavisnosti ponovo učini nasilje.

Prekršajne sankcije

a) novčana kazna,

b) uslovna osuda i

v) zaštitne mjere.

Kako možemo raditi na eliminaciji nasilja.

Nasilje nad ranjivim pojedincima I grupama je sistemski problem. Prevencija porodičnog nasilja zahtijeva promjenu društvenih stavova. Ljudi moraju naučiti poštovati razlike da bi jedni druge cijenili kao jednake, I postali odgovorni partneri u zajedničkom društvu.

Da bi se stanje nasilja nad ženama s invaliditetom popravilo, potrebno je napraviti mnoge promjene.

-Nasilničko ponašanje trebalo bi biti prepoznato kao ozbiljan društveni a u određenim slučajevima I kao kriminalni problem, a ne kao privatna stvar.

-Potrebno je razviti protokole koji će se baviti nasiljem u institucijama.

-Ženama s invaliditetom trebala bi biti dostupna alternativa življenja u zajednici.

-Kurseve samoodbrane, asertivnosti I edukacije o seksu trebalo bi učiniti pristupačnim I dostupnim ženama s invaliditetom.

-Sigurne kuće I druge službe podrške trebalo bi učiniti dostupnim, I senzibilizirati osoblje o potrebama žena s invaliditetom.

-Ove treninge trebale bi provoditi žene s invaliditetom.

-Žene u svim zajednicama trebale bi raditi na razvijanju koordiniranog pristupa za borbu protiv nasilja nad ženama

ZAKLJUČCI

-Mnoge žene s invaliditetom smatraju da su maltretirane I zlostavljane, dok društvo to ignorira.

-Invalidnost je faktor rizika od nasilja I maltretiranja, ako ste žena, veći je rizik da budete izloženi nasilju u odnosu na žene bez invaliditeta.

-Ne dodjeljivanje tradicionalne uloge žene doprinosi nižem samopouzdanju I povećava ranjivost, što su elementi koji doprinose da se postane žrtva nasilja.

-Nasilje nad ženama s invaliditetom ima karakteristike nasilja nad ženama ali I specifične karakteristike.

-Većina stručnjaka čiji posao su savjetovanje I intervencije kod maltretiranja žena ignorira da su žene s invaliditetom u istoj situaciji, ili zbog nedostatka informacija, ili zbog povezivanja akta nasilja s invaliditetom.

-Ovisnost o drugima u svakodnevnom životu povećava rizik da se postane žrtvom nasilja. Cijeni se da bi se obukom personalnih asistenata rizik smanjio.

Literatura

- Rezolucija o eliminaciji nasilja nad ženama, 97/44
- Konvencija o eliminaciji svih oblika nasilja nad ženama
- Standardna pravila za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom
- UN Konvencija o pravima osoba s invaliditetom
- Violence and disabled women (2004) (izvještaj iz Njemačke, Španjolske, Danske I Švedske)
- Looking the other way: studija o ženama s invaliditetom žrtvama nasilja (National Board of health and Welfare of sweden, 2012)
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici (Službene novine Federacije BiH Broj 2813)
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici (Službeni glasnik Republike Srpske Broj 01-1481/12)

"Ovaj projekat je finansiran od strane Američke ambasade u Sarajevu i svi stavovi, mišljenja i zaključci izneseni ovdje ne odražavaju nužno stav State Departmenta nego isključivo autora".

Udruženje građana oštećenog vida Tuzla
Kazan mahala br.5 75000 Tuzla, BiH
Telefon: + 387 35 266 001
e - mail: ugovtuzla@gmail.com
www.ugov-tuzla.org